

THOTHOMAPI, 18 DE AGOSTO DE 2002

Awei, heyāmi kami yama kini Reunião yama a thama. Uti thēha Reunião yama anī mii thai puomaa ma. Kami Yanomama yama ki urihi pē hami Romero Jucá anī mineração pē ximai xi waripru pihio yaro. Yama ki urihi pē noamamoma. Kami Yanomama yama ki urihi pē wariāmamu kōo pihioimi yaro. Kihami Boa Vista hami napē pēni pata thē pē komi ha nakariheni ihi tēhē Romero Jucá anī kama mineradora epē riā humai nēhē ruai kami yama kini yama thā hirirema yaro yama ki pree kohipē moyamimu mahio pihio yaro. Heyami Thothomapi hami Conselho Local aha yama ki noa thayoma pata thē pēxo, thuwē thē pēxo, professor yama kixo inaha kua yaro Romero Jucá eha kami Yanomama yama ki urihi pē wāriamamu pihioimi mahi kami yama ki urihi pē ha kaho Romero Jucá wa xi ā waripronomai.

Sarney axo, José axo, Antonio axo, Alfredo axo
Professor epē thā turu

KAMI YANOMAMA YAMA KINI ROMERO JUCÁ YAMAA KOHIPĒMAPUWEI THĒ KUAIMI PEI A KUU HETUO PUO. Kami yama kini kohipē mapuu tēhē xawara a waini yama ki nomai pihioimi inaha thē kua yaro kami Yanomama yama kini Documento yama a thaprarema. Romero Juca anī pata thē pē utitimai pihio maki Yanomama yama ki utitimi yama ki komi kohipē. Uti naha Romero Jucá a pihi ha kuni kami Yanomama yama ki urihi pē hami kama pei uhuru pē pei epē ximai xi waripru tha? Kami Yanomama yama kini Romero Jucá uhurupē yama epē kohipē piximaimi mahi. Kami yami Yanomama yama ki pirio pihioti. Romero Juca kaho wani aho uhuru wapē ximai pihionomai. Inaha wa kuma makii kaho wa eha kami Yanomama yama ki utitimu mii mahi yama ki yai kohipē kami Romero Jucá ya xaha kohipēprarinī Yanomama ya thē pē kohipēma poimi. Inaha wa pihi ku maki kami Yanomama yama ki pree kohipē hetu. Inaha thē kua yaro kami Yanomama yama kini hei documento yama a thaprarema. Kaho wa eha Yanomama yama ki urihi pē wāriamamu pihioimi yaro. Komi Yanomama yama ki pirio kuta pēnaha documento yama thama.

Lourenço - Agente de Saúde

• AWEI SURUCUCU THĒRIPĒ KANI KAMI YAMA KE Ā HUAĒ
• HAMA A HENĒ HELICÓPTERO A MARĒ KEMARĒ HAHEI IHI
• PĒ KA KII YANOMAMA WATIMA PĒ PAXIO YARO PĒ Ā
• HUOPROIMI IHI PĒNĒ KAMI YAMA KE NOĀ RURUPOUHE.

NAPĒ THĒ PĒ Ā HUO HA MAKENE MOXAHĪ THĒRI THĒ XĒI HA KUIKĒHENĒ HELICÓPTERO A ROPE RĒRĒO TĒHĒ WAMARĒ WĀRIAMARĒ HAHEI IHI PĒKA KUAĒWEI NAHA HEYAMĒ AI WAMA KE KUAĒ PAXIOMAI. AWEI JOÃO DAVI ANĒ THĒ TAIMI MAKII A HOREMU YAMA WĀ HUAIMI ENAHA WAMA KE PIHI KUUHE XIOPRONOMAI YA KUU PUOWEI THĒ MII KAMI YANĒ YA THĒ TAE YA THĒ TAE KA MA KUNAHA WAMA KE NŌA THAIMI WAMA KE PIHI RIĀ HA XAARIPRAMANĒ WAMA KE NOĀ THAE XI WARIPRU MA YAI KAHO WAMA KENĒ WAMARĒ Ā HUI HE YATIPROIMI MARĒ PĒI ENAHA THĒ KUA KUTAYONĒ WAMA KE NOĀ THAE MARĒ PIYĒKUUWEI WAMARĒ Ā HUPRAĒ TĒHĒ KUNOMAI. HEYĀMĒ IPA YA PĒ XARĒ MOYAMĒ MARĒ RAROMAPĒ WAISIPĒ YĀ HUAĒ KUPOHI IPA THĒNĒ KĒ ENAHA THĒ KUA YARO KIHI NIĀYOTIMA SURUCUCU AHA DAVI KOPENAWA AXO KAMI JOÃO DAVI YAXO IPA HE PA HEIU KOROHAMĒ PELI A KA PERERAKERI AXO YAMA KE Ā NĒMA WAROANI YAMA KE Ā HUAĒ MARĒ MAHARI IPA NAPĒ POLÍCIA PĒ KUA HIKIA IHI PĒNĒ YAMA KENĒ YUWAĒHE ENAHA THĒ PĒ PIHI KUU XIMARĒ WĀRI TIREKĒ KAMI YANĒ YANOMAMA YA THĒ PĒNĒ YUAĒ ENAHA POLICIAL THĒ PĒ PIHI KUU TĒHĒ KUNOMAI KAMA NAPĒ THĒ PĒNĒ GASOLINA UPĒ NĒHĒ RĒPUUMA YAI RAHI HA BOMBA A NĒHĒ RĒPU MAYAIAEHE TĒHĒ APIAMA PĒ THAEWIHI RATA SIKE NĒHĒMA RĒPORAHĪ HA KAMA YANOMAMA PĒ MA MA MAYU TIKOA KURE.

João Davi Maraxi Kahi Ā

THOTHOMAPI, 16 DE AGOSTO DE 2002 KAMI YAMA KENĒ CONSELHO LOCAL YAMA A THAMA. HEYAMĒ THOTHOMAPIHAMĒ IHI CONSELHO LOCAL AHA KAMI YANOMAMA YAMA KE XAARI TOTUHOMA. HAPAI NAHA YAMA KE KUMA: "CONSELHO LOCAL YAMA A THAE TĒHĒ AWEI KAMI YAMA KE, NAPĒ KAYO HAMA HUWAYU KŌO KAHO WAMA KENĒ HEI CONSELHO A KA KIIHA WAMA KE PIHI XAARIPROIMI MAHI YARO KAMI YAMA KENĒ WAMA KE XAARIPRAĒ". AWEI HEI IPA "NŌS CONSELHEIROS LOCAL" A KUOMA: "UTI ANĒ WAMA KE RIYA HA XAARIPRANĒ PI WAMA KE THOUHUPRAMAE THA?". HEYAMĒ KAMI MORI YAMA KE PIHI XAARI YARO WAMA KE THOU HAMAE WAMAKE AUPRAĒ PIHIYOMA YARO. HEYAMĒ KAHO WAMA KE NAKAE TĒHĒ WAMA KE NĒHĒ HORI HONOMAI KAHO WAMA KENĒ HOXIMI WAMA A POU XI WARIPRU KA KUAĒWEI NAHA HEYAMĒ KAMI YAMA KE KUAĒWEI THĒ MII MAHI XAARI WAMA KE NAKAE YAMA KE HA AUPRAYORENĒ XAARI YAMA KE RIA HAMA HUWAMAYU KOO YARO WAMA KE NAKAE KAHO WAMA KENĒ CONSELHO WAMA THA YAI HUPRAIMI MAHI YARO HEYAMĒ KAMI YAMA KE XUHURIMU MAHI YUTUHA KAHO WAMA KENĒ AI CONSELHO LOCAL WAMA A THAMA IHI TĒHĒ AI WAMA KE PIHI XAARIPRONIMI. KAMI YAMA KENĒ CONSELHO YAMA A THAE PARIO MA MA MAKII KAMI YA PIHI XARIRU PUO YARO WAMA KE MARĒ THOUHAMAE HEI TĒHĒ KAMI YAMA KENĒ WAMA KE PATA AUMAE TĒHĒ HAI HUU ENAHA KAHO WAMA KE TOTUHU MAHI YAE KUWAE YARO WAMARĒ PIHI MOHOTI TAAĒ XI KANĒ WARIPRUWEI ENAHA HEHA WAMA KE PIHI KUU YUTUHA WAMA KE PATAMUWEI WAMA KE KUTAYONĒ. AWEI KUA HIKIYA MAPRARIYOMA.

Tomé Hera Tuxawa Yanomama Thothomapi Thēri.

THOTHOMAPI, 15 DE AGOSTO DE 2002

Heyami Thothomapi hami Conselho Local yama a thama pata thë pëxo thuwëxo hiya thë pëxo professor Yanomama yama kixo Conselho Local yama a thama kami yama ki urihi pë hami mineração pë xi ã waripru yaro ithi yama pë rukëmai pihioimi yaro garimpeiro yama pë rukëmai pihioimi kutayoni fazendeiro yama pë nêhë waripru yaro pescador pëha Yanomama yama ki yuri pë haikiamamu pihioimi yaro Colono yama pë piximaimi Yanomama yama kini kami yãmi yama ki piria hikia paxia inaha thë kua yaro mineração pë ka kiini urihi pëni mii wãriai yarohe Yanomama yama ki prauku wariãmu pihio puoimi yaro garimpeiro pëni pixata thaka pëni mii pata mahi horaramaiha puoheni urihi pë wariã puo kutayoheni inaha urihi thã puwei yama thë nêhë waripru Yanomama yama kini fazendeiro pëha kami yama ki urihi pë prauku wakë ërãmamu pihioimi wakë pëni urihi hami huu tihi pë komi wa humai yarohe fazendeiro pëni pescador pëni yuri pë komi ha rëkaheni yuri pë haikiai yarohe ithi siyõmari yama pë nêhë waripru Yanomama yama ki yuri pë haikimu pihioimi yaro kama pë boi pë kua hikia kama pë urihi pë komi prauku kua hikia kami Yanomama yama kini cidade yama a pih pu mii ka kurenaha pë kuai tãhë yama thë piximai cidade hami yama ki huu pihioimi ka kurenaha pë kuai tãhë thë totihi kami yanomama yama ki urihi pëhami pë xi ã waripruwei yama thë yai piximaimi mahi inaha yama ki pih kuu yaro Conselho Local yama a thama heyãmi Thothomapi hami hapai naha yama ki thoahai kuama Raimundo Watoriki thëri axo, Daniel Marari professor Watoriki thëri axo, Raimundo professor Alto Catrimani thëri axo, Makuxi Conselheiro Alto Catrimani thëri axo, Xakami Kayapa Conselheiro Tih Naki thëri axo, Raimundo Kakuruma Conselheiro Maharau thëri axo, Xapuri Tuxawa Maharau thëri axo, Miudo Arokona Agente de Saúde Yanomama Xokotha thëri axo, Alfredo Himotono professor Yanomama Xokotha thëri axo, João Davi Maraxi liderança Pakirapiu thëri axo, Denilson Porari Pakirapiu thëri axo, Geraldino Paxori microscopista axo, José Arari professor Yanomama Pakirapiu thëri axo, Antônio Tihiri Wayohomapi thëri axo, Lourenço Ropei microscopista Thothomapi thëri axo inaha komi yama ki kurenai yama a yai kohipë thama Romero Jucá ani kami Yanomama yama ki pih mohoti himai makii kama eha yama ki mamoo pree xatio xoa yama ki pih ka mohotio kunaha hei jornal yama pë thaimi yama ki pih moyãmariarioma yaro komi yama ki pirio kuta pënaha yama kahi ãni wãroamai hetuwei thë kuaimi a pree horemu puo.

Alfredo e thã turu

THOTHOMAPI, 16 DE AGOSTO DE 2002

Morohusi hami kaho napë wama kini wama thë pë pree pairimaiwei thë kua inaha kuë yaro napë wama kini projeto Yanomama wama a thaprai. Kami yani Morohusi hami posto de saúde wama a thakiwei ya thë piximai. Heyãmi kami yama ki harou a yatiwei ya thë piximaimi. Kami Yanomama yama ki komi paxio yaro inaha kua kutayoni. Kaho Fundação wama kiha yã thã marë hipiwei. Ai Yanomamawama thë pë pairiprai ha maani kami yami yama ki ha harotini yama ki totuhu a yatiwei thë mii mahi komi Yanomama yama ki pirio kutaa pënaha yama ki harou kuaiwei kami yani ya thë piximai mahi. Morohusi thëri pëka kii Venezuela pëni thë pë pairipraiwihi thë mii mahi yaro kaho brasileiro wama kini Morohusi thëri wama pë pree haromaiwei thë kua inaha thë kua yaro Morohusi thëri pë harou hetuo ti tãhë kami yama ki pih yai topraru mahio pihio. Wama pë pairiprai maa tãhë kami yama ki pata xuhurimu. Heyami kami yama ki harou a ya tãhë inaha thë kua yaro kami yani Conselho yaa marë thaprarehe. Komi pata thë pëxo yama ki ã haiwei thë kutayoni Morohusi thëri pëha . Awei, kuwa hikia.

Frank Yanomama - Agente de Saúde - Wayohomapi thëri

THOTHOMAPI, 17 DE AGOSTO DE 2002

Hei tãhë kami yama ki komi moyamimu yama ki mohotio tãhë garimpeiro yama pë komi rurupoma. Hei tãhë yama ki marë moyamirthe yama ki riãni ohotaai kõoimi yaro kami mori yama kini garimpeiro yama pë ruruponimi. Komi yama ki piria prauku ka kutarenaha yama kini ahoatai kuama inaha kua yaro hei tãhë yama ki pih xaariprarioma yaro. Awei, yai thë pë kuono yama ki pih marë kuo potuhe. Hei tãhë inaha kua yaro kami yama ki urihi pë hami Romero Jucá xi ã ka waripruweiha yama ki noa kohipë niati. Kami yama kini urihi yama a noamai maa tãhë xawara a kayo hai kõo he tãhë yama kini ohotaamai kõo he kami yama ki ani waroai tãhë yama ki xawaramuwei thë kuaimi. Hei tãhë kami yama ki moyamiprariowei yama ki raa hikirayoma. Hapa tãhë yama ki pih mohotio tãhë garimpeiro pëni yama kini ohotaamamahe inaha kua yaro hei tãhë kami yama ki komi nakayu komi yama ki kahi ã kõkaprarini yama ki kohipëmu pihio. Kami Yanomama yama ki ã haimati tãhë yama ki katëtë kiihe inaha kaho Maloca Papiu thëri wama ki pih riã kuimi yaro. Hei líder a ka kii wama nõa thaimi kaho wama ki hami a ka huwei tãhë kami yani yaa wariprai paa. Awei uti naha Maloca Papiuthëri pëni wa nõa thamahe? Inaha kami yani ya noa thã tãhë wã hai Maloca Papiu thëri pëni ya nõa thã maa mahe inaha a kuhoro. Ai thã aha yama ki ã haiwei thëmii kama garimpeiro pëni kami Yanomama yama ki ãha pouxiwari pruka kuaiwihi naha yama pë ãha pree pou kuai hetuo. Kami Yanomama yama kini inaha kua yaro kami yani napë ya pë urihi taai yaro kami ya huu khami Boa Vista hami ya thë ha taani ya huu. Hei kama napë pë urihi pë ka kurenaha kami Yanomama yama ki urihi pë kuprario tãhë uti naha yama thë ware pë tha? Inaha ya pih kuu yaro hei Conselho Local aha ya huu hei thë ka kii tãhë kama napë pëni kami Yanomama yama ki ãha pou kõohe. Xawara yama a kayo a aha haitaruhuruni Yanomama yama thë pëi noma taa maki inaha hei yama ki nõa thã kõa marë përahi kami Yanomama yama ki ha napë pë nõa motamu makii kama yai thë pë pree simotori kamakaripë horema pë huu tihi pë haikiai yarohe. Simotori pë urihi ahami pë rukëo yaro horema pë. Awei, kua hikia, maprarioma, inaha pata thãa kuoma. Um abraço.

Makuxi Perakapiu thëri Yanomama

THOTHOMAPI, 18 DE AGOSTO DE 2002

Kaho napë wama kini Agente Indígena de Saúde wama thë raromai hikio tãhë Yanomama yami thë pë nomati pë Yanomama yami thë pë pih mohoti pirioti pë kama thë xawaramoti pë inaha kaho Fundação wa pih pata kunomai Curso Microscópio ya a piximai kõo. Kami Yanomama yama ki hirimayu pihio yaro napë pë hu mohimu tãhë kami yani remédio ya pë kayo rërëai yaro. Hei a ka kii a yaximu hatho inaha kaho Fundação wa pih kunomai inaha thë kua yaro hei Curso mori a kuoma. Ai curso a kutaimi inaha kaho Fundação wa pih kunomami. Kami yani curso microscópio yaa piximai kõo kaho napë wama kini wama thë raroa hikimarema yaro mori curso yama a piximai mahi. Awei, kua yaro hei kaho Fundação waka kiini hei Pedro eha aho dinheiro wama hipi nõhõ. Kami yama kini Pedro a ka kii Fundação a kua kõprariowei yama thë piximai. Hei doutora Deise a ka kii tãhë Pedro a kõowei Yanomama yama kini yama thë piximaimi Fundação Pedro a kua kõprariowei yama thë yai piximai mahi. Kami Maloca Papiu thëri yama kini . Awei, kua hikia, maprarioma.

Miudo Arokona - Agente Indígena de Saúde - Xokotha thëri